

SPIEGEL AAN SCHERVEN

V5 tekenen opdracht: zelfportret

Vanaf de renaissance maken kunstenaars zelfportretten. Na de middeleeuwen werd het individu belangrijker, kunstenaars werden zelfbewust. Kunstenaars maken geen zelfportretten omdat ze zo ijdel zijn. Vaak bestuderen ze op die manier de belichting of een uitdrukking. Je bent zelf het makkelijkste en goedkoopste model. Hieronder zie je een aantal voorbeelden van zelfportretten.

Rembrandt 1628

Vincent van Gogh 1889

Pablo Picasso 1899

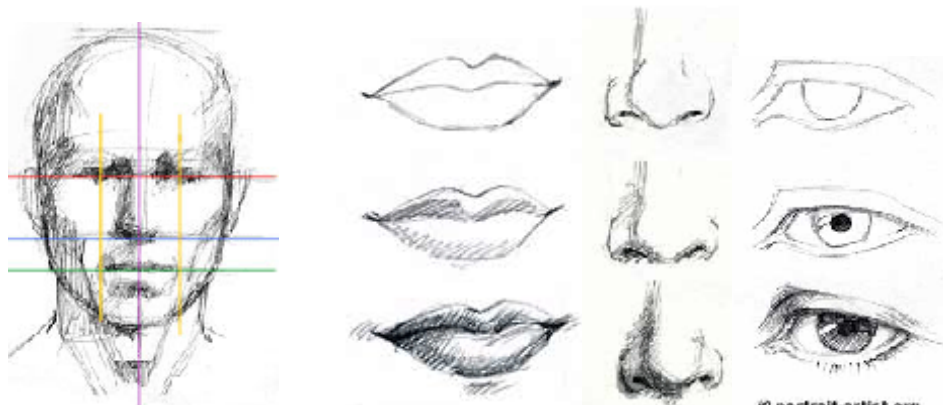

Charley Toorop, 1932-33

A. Je begint met drie voorstudies op A4. Het is de bedoeling dat je de vorm en verhouding van je gezicht en dat van die ander zo bestudeerd dat je het portrettekenen een beetje 'in de vingers' begint te krijgen. Je moet losser en vrijer durven te tekenen. Zoek naar een persoonlijk 'handschrift' met tekenen. Leer vlot en globaal een eerste opzet te maken. Werk niet met harde ongevoelige lijnen.

Aantal lessen: vier. Materiaal: potlood.

Je ziet hieronder een aantal tekeningen die je wat steun kunnen geven.

B. Het best gelukte resultaat ga je uitwerken op A3. Dit werkstuk moet gedetailleerder worden en er moet meer aandacht zijn voor plasticiteit (ruimtelijkheid door licht schaduw)

Aantal lessen: 2-3.

Materiaal: zacht potlood (2B of zachter), houtskool, Siberisch krijt of Conté potlood.

Je ziet hieronder tekeningen die wat verder zijn uitgewerkt. Je ziet dat er bijna niet met lijnen wordt gewerkt. Vormen ontstaan vanuit gearceerde vlakken. Probeer dat na te volgen. Plasticiteit is een belangrijk beoordelingscriterium. Als je vormen, zoals een neus, omljnd lijken ze plat.

SPIEGEL AAN SCHERVEN

C. Je gaat zoeken naar portretten uit de moderne kunst. Je moet zoeken naar bruikbare voorbeelden uit het kubisme of het futurisme. Je zelfportret op A3 moet omgezet worden in de stijl van het portret dat je gekozen hebt. Trek eerst je zelfportret B dun over om de verhoudingen en de grootte hetzelfde te krijgen. Zet daarna de vormen over in een meer hoekige, vereenvoudigde en gefragmenteerde stijl. In het kubisme wordt niet alles steeds vanuit hetzelfde standpunt bekeken.

Materiaal: vrij, kleur verplicht.

Aantal lessen 5 á 6.

Kubisme en Futurisme

Picasso, portret van Vollard 1910

Juan Gris, portret van Picasso 1912

Severini, zelfportret 1912

D. Techniek en materiaal [2 lessen]

Toevalstechnieken werden door surrealistische kunstenaars gebruikt om een werkelijkheid te laten ontstaan die voorkomt uit het onderbewuste. Deze technieken zijn uitermate geschikt te gebruiken voor achtergronden. Het eerste wat je doet is een serie materiaal-experimenten op A4-formaat maken (max. 3 p.p) Deze materiaalproefjes kun je later weer gebruiken in je eindwerkstuk. Je kunt hierbij denken:

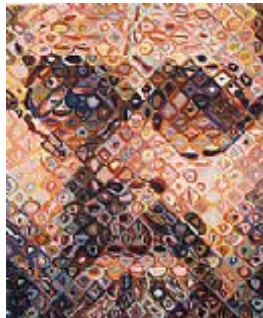
- ✍ uitvloeien op nat papier (evt. met natte plakkaatverf) met oost-indische inkt en/of ecoline.
- ✍ afdrukken van allerlei zaken met reliëf.
- ✍ afdrukken van een op een palet gemaakte "verfplek". Dit wordt ook wel *decalcomanie* genoemd.
- ✍ afwrijven van een object met reliëf. Dit wordt ook wel *frottage of rubbing* genoemd.
- ✍ Spatten van inkt of verf op nat of droog papier, krassen in natte verf
- ✍ Wasco-krijt + ecoline
- ✍ *Collage*: techniek waarbij materiaal, zoals papier en textiel, op een ondergrond wordt bevestigd.

SPIEGEL AAN SCHERVEN

'Modern kubisme'

David Hockney, mother 1985

Chuck Close, zelfportret 2002

Magritte, Spiegel 1937

Dali, poster Toreador

E. "Spiegel aan Scherven": zelfportret verwerkt in poster

Je zoekt een afbeelding/achtergrond, die iets vertelt over je persoon, die echt bij je past. Je geeft als het ware je karakter weer door de keuze van een beeld, een symbool.

Kubistisch portret C en afbeelding/achtergrond E moeten in elkaar geschoven worden. De 'achtergrond' moet ongeveer de helft van de tekening vullen. Portret en 'achtergrond' moeten echter door elkaar gemengd worden, zodat er eigenlijk geen sprake meer is van voor en achtergrond. Sommige beeldfragmenten horen bij het portret en andere bij de 'achtergrond', maar niet zoals je het normaal zou kunnen zien of zou verwachten. Alles wordt echt door elkaar 'gemengd'. Het is een poster, en de titel is "Spiegel aan Scherven" naar aanleiding van het Cultuur van het Moderne in het begin van de 20^e eeuw. Zorg voor een boeiend professioneel aandoend werkstuk. Besteed bijzonder aandacht aan **typografie** (= lettervormgeving) en **lay-out** (= compositie) Besef goed dat juist deze zaken je werkstuk tot een poster maken en dat er een belangrijke relatie is tussen de inhoud van de poster en de typografie.

Materiaal: plakkaatverf, inkt, kleur verplicht. Je mag gemengde technieken gebruiken.

Aantal lessen: maximaal 10

Huiswerk: Maak eerst een definitieve compositieschets inclusief tekst en beeld voor je poster op A4-formaat in kleurpotlood. Dit voorbeeld dient ter ondersteuning bij het maken van je eindwerkstuk.

[Kleurveranderingen zijn mogelijk, wel met een motivatie verantwoord in je werkverslag waarom er een verandering heeft plaatsgevonden]

Eisen van beoordeling:

- ? Grafische vormgeving: typografie en lay-out, in relatie met het onderwerp
- ? Het kleurgebruik in relatie met het onderwerp
- ? De vormgeving van de onderdelen van het thema: contrastwerking door kleur, vorm of schilderijstijl.
- ? De compositie van het geheel.
- ? Afwerking (materiaalgebruik en schildertechniek) en verzorging van het schilderen op een groter formaat

SPIEGEL AAN SCHERVEN

Werkverslag.

Het werkverslag is nodig om het werkproces in beeld te brengen. In het verslag kun je laten zien, dat je serieus met het vak bezig bent. In het werkverslag laat je zien en leg je uit hoe je werkstukken ontstaan. Je vertelt ook wat je er mee bedoelt en waar je problemen bent tegen gekomen. Het verslag heeft daarom invloed op de beoordeling.

Voor het werkverslag krijg je een cijfer. De volgende punten worden daarbij beoordeeld.

- **De omslag.** Het werkverslag moet van een verantwoorde omslag voorzien worden. De omslag moet voorzien zijn van je naam en het thema wat uitgewerkt is. Je moet een beeld of beelden toevoegen, passend bij het thema. (denk aan de compositieschets van de poster)
- **De tekst.** Lengte: minimaal één kantje van een A4 velletje. Je moet puntsgewijs werken, kopjes maken, regels overslaan. Maak gebruik van de genoemde aandachtspunten. Schrijf beknopt en helder. De tekst mag ook over het verslag verdeeld zijn.
- **Documentatie.** Het toevoegen van documentatie is verplicht. De documentatie bestaat uit afbeeldingen die je als voorbeeld hebt gebruikt of als inspiratiebron.
- **Kunsthistorische reflectie.** (per 1 A-4 twee afbeeldingen en tekst)
  - ✍ Twee afbeeldingen van zelfportretten van bekende kunstenaars uit verschillende periodes.
  - ✍ Twee afbeeldingen van portretten uit het kubisme of futurisme.
  - ✍ Twee afbeelding van posters uit de periode van 1870 – 1945.Vermeld de naam van de kunstenaar, het jaartal en de gebruikte techniek.
Beschrijf: de voorstelling, de vorm, de belichting, kleurgebruik, de stijlperiode (bijv. barok of impressionisme), persoonlijke stijlkenmerken van de kunstenaar. Geef tenslotte je eigen mening.
- **Overige schetsen**, materiaalproefjes, detailstudies. Deze schetsen zijn niet verplicht, ze leveren wel pluspunten op.
- **Verzorging.** Het verslag moet ordelijk en netjes zijn. Maak een duidelijke indeling in rubrieken, werk met tabbladen en zorg voor een inhoudsopgave.

Als alle onderdelen naar behoren zijn gemaakt is het basiscijfer een 7. Per onderdeel kun je daarbij plus of minpunten krijgen. Als een onderdeel ontbreekt worden 2 punten afgetrokken.

Tekst bij A en B

Beschrijf nauwkeurig de problemen die je jezelf gesteld hebt m.n. problemen zoals materiaalgebruik, belichting, opbouw van het geheel en onderdelen, uitdrukking, gelijkenis, plasticiteit, compositie etc. Welke problemen ben je tegengekomen?

Tekst bij C en E.

Vertel hoe je idee is ontstaan. Waarom juist dit. Had je meer dan 1 idee, heb je het idee gewijzigd. Is het geworden zoals je gedacht hebt?

Vertel iets over het kleurgebruik, de materiaalhantering en de compositie. Leg de relatie uit met het onderwerp?

Welke voorbeelden uit de beeldende kunst heb je gebruikt?

Welke problemen ben je tegen gekomen?

Gewicht van de onderdelen.

Werkverslag	: 1
Opdracht A	: 1
Opdracht B	: 2
Opdracht C	: 2
Opdracht D	: 1
Opdracht E	: 3

SPIEGEL AAN SCHERVEN

Het eindgemiddelde is een PTA-cijfer en telt mee voor 10%.